

OMMAVIY TADBIR O'TKAZISH OBYEKTINI TASHKILIY TEXNIK TUZILISHINING AMALIY AHAMIYATI

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi
universiteti magistratura tinglovchisi leytenant
Mardanov Jahongir Qahramon o'g'li*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarning tashkiliy-texnik tuzilishi, uning tarkibiy elementlari hamda amaliy ahamiyati batafsil tahlil qilingan. Maqolani yozish jarayonida ommaviy tadbir obyektlarining tashkiliy boshqaruv tizimi, texnik infratuzilmasi, xavfsizlikni ta'minlash mexanizmlari hamda ularning o'zaro uyg'unligi samaradorlik va barqarorlikni ta'minlovchi asosiy omil sifatida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, tashkiliy-texnik tuzilmani loyihalash va boshqarishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda mavjud muammolar tahlil etilgan. Maqola natijalari ommaviy tadbirlarni xavfsiz, tartibli va samarali tashkil etishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ommaviy tadbir, tashkiliy-texnik tuzilma, boshqaruv tizimi, infratuzilma, xavfsizlik, amaliy ahamiyat.

Аннотация: В данной научной статье подробно проанализированы организационно-техническая структура объектов проведения массовых мероприятий, её составные элементы и практическое значение. В процессе подготовки статьи рассмотрены система организационного управления, техническая инфраструктура, механизмы обеспечения безопасности объектов массовых мероприятий, а также их взаимосвязь как ключевой фактор обеспечения эффективности и устойчивости. Кроме того, проанализированы вопросы использования современных технологий при проектировании и управлении организационно-технической структурой, внедрения инновационных подходов и существующие проблемы в данной сфере. Результаты исследования способствуют разработке научно-практических рекомендаций, направленных на безопасную, организованную и эффективную организацию массовых мероприятий.

Ключевые слова: массовое мероприятие, организационно-техническая структура, система управления, инфраструктура, безопасность, практическое значение.

Abstract: This scientific article provides a detailed analysis of the organizational and technical structure of facilities used for hosting mass events, its structural elements, and practical significance. In the course of the study, the organizational management system, technical infrastructure, safety assurance

mechanisms, and their interrelation are considered as key factors in ensuring efficiency and sustainability. In addition, the article examines the use of modern technologies in the design and management of organizational and technical structures, the implementation of innovative approaches, and existing challenges in this field. The results of the study contribute to the development of scientific and practical recommendations aimed at ensuring the safe, orderly, and effective organization of mass events.

Keywords: mass event, organizational and technical structure, management system, infrastructure, safety, practical significance.

KIRISH

Bugungi kunda ommaviy tadbirlar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib, aholi faolligini oshirish, ijtimoiy hamjihatlikni mustahkamlash va madaniy qadriyatlarni targ'ib etishda muhim rol o'ynamoqda. Sport musobaqalari, konsertlar, festival va yarmarkalar, siyosiy hamda ijtimoiy yig'ilishlar ko'plab insonlarning bir joyga jamlanishi bilan tavsiflanadi. Shu sababli, bunday tadbirlarni tashkil etish jarayonida xavfsizlik, tartib-intizom va samaradorlikni ta'minlash masalalari dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarning tashkiliy-texnik tuzilishi ushbu vazifalarni bajarishda muhim o'rin egallaydi. Tashkiliy boshqaruvning puxta rejalashtirilishi va texnik infratuzilmaning zamonaviy talablar asosida shakllantirilishi tadbirlarning muvaffaqiyatli o'tishini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, tashkiliy va texnik tuzilmalardagi kamchiliklar favqulodda vaziyatlarning yuzaga kelishiga, jamoat tartibining buzilishiga hamda tadbir samaradorligining pasayishiga olib kelishi mumkin¹.

Mazkur maqolaning maqsadi ommaviy tadbir o'tkazish obyektining tashkiliy-texnik tuzilishini ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish, uning amaliy ahamiyatini asoslab berish hamda takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ASOSIY QISM

1. Ommaviy tadbir obyektining tashkiliy tuzilishi

Ommaviy tadbir obyektining tashkiliy tuzilishi tadbirni rejalashtirish, tayyorlash, o'tkazish va yakunlash jarayonida ishtirok etuvchi barcha subyektlar faoliyatini muvofiqlashtirishga xizmat qiluvchi boshqaruv tizimi sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tuzilma tadbirning samarali, tartibli va xavfsiz o'tishini ta'minlashda muhim amaliy ahamiyatga ega bo'lib, u tashkiliy boshqaruvning aniqligi va izchilligi bilan belgilanadi. Tashkiliy tuzilmaning asosini tadbirni tashkil etuvchi boshqaruv

¹ O'zbekiston Respublikasi Qonuni. "Jamoat xavfsizligini ta'minlash to'g'risida". – Toshkent, 2016

organlari, tashkiliy qo'mita, xavfsizlik xizmatlari, texnik ta'minot bo'linmalari hamda yordamchi xizmatlar tashkil etadi. Har bir bo'linmaning vazifa va vakolatlari oldindan aniq belgilanishi, ular o'rtasida samarali axborot almashinuvi yo'lga qo'yilishi tadbir jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarning oldini olishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, tashkiliy tuzilma markazlashtirilgan boshqaruv tamoyiliga asoslangan holda shakllantirilishi lozim.

Ommaviy tadbir obyektining tashkiliy tuzilishida rejalashtirish jarayoni alohida o'rin tutadi. Tadbirning maqsadi, ko'lami, ishtirokchilar soni va o'tkazilish joyi hisobga olingan holda tashkiliy rejalar ishlab chiqiladi. Ushbu rejalar xavfsizlikni ta'minlash, logistika, texnik xizmat ko'rsatish, tibbiy yordam va axborot ta'minoti kabi yo'nalishlarni qamrab oladi. Rejalashtirishning puxtaligi tashkiliy tuzilmaning samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Tashkiliy tuzilmaning muhim jihatlaridan yana biri mas'uliyat va vakolatlarning aniq taqsimlanishidir. Har bir mansabdor shaxs yoki xizmatning vazifalari hujjatlar orqali mustahkamlanishi, favqulodda vaziyatlarda harakat qilish algoritmlari ishlab chiqilishi zarur. Bu holat tashkiliy chalkashliklarning oldini olib, qarorlar qabul qilish jarayonini tezlashtiradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tashkiliy tuzilmasi aniq belgilangan ommaviy tadbir obyektlarida boshqaruv samaradorligi sezilarli darajada yuqori bo'ladi.

Shuningdek, tashkiliy tuzilma moslashuvchan bo'lishi lozim. Ommaviy tadbirlar jarayonida kutilmagan holatlar va favqulodda vaziyatlar yuzaga kelishi ehtimoli mavjud bo'lgani sababli, tashkiliy tizim tezkor qaror qabul qilish va vaziyatga moslashish imkoniyatiga ega bo'lishi zarur. Bunda xavfsizlik xizmatlari, favqulodda vaziyatlar bo'yicha mas'ullar va tashkiliy qo'mita o'rtasidagi uzviy hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi².

2. Tashkiliy va texnik tuzilmalarning o'zaro uyg'unligi

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda tashkiliy va texnik tuzilmalarning o'zaro uyg'unligi tadbirning samarali, xavfsiz va barqaror tarzda tashkil etilishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Mazkur uyg'unlik boshqaruv qarorlarining texnik imkoniyatlar bilan moslashgan holda amalga oshirilishi, shuningdek, texnik vositalarning tashkiliy jarayonlarga integratsiyalashuvi orqali namoyon bo'ladi. Ilmiy tadqiqotlarda ushbu ikki tizimning uyg'unligi kompleks yondashuv asosida shakllantirilishi zarurligi ta'kidlanadi. Tashkiliy tuzilma tadbirni boshqarish, rejalashtirish va muvofiqlashtirish vazifalarini bajaradigan subyektlar majmuasini ifodalasa, texnik tuzilma ushbu jarayonlarni amalga oshirishda foydalaniladigan texnologik vositalar, infratuzilma hamda texnik resurslarni qamrab

² O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. **Ommaviy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish tartibi to'g'risida**. – Toshkent, 2019

oladi. Ushbu ikki tuzilma o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ulardan birining samaradorligi ikkinchisining to'g'ri tashkil etilishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ommaviy tadbir obyektlarida tashkiliy va texnik tuzilmalarning uyg'unligi, avvalo, axborot almashinuvi tizimida namoyon bo'ladi. Zamonaviy aloqa vositalari, monitoring tizimlari va boshqaruv platformalari tashkiliy qarorlarning tezkor va aniq qabul qilinishiga xizmat qiladi. Masalan, videokuzatuv tizimlaridan olingan ma'lumotlar tashkiliy boshqaruv markazida tahlil qilinib, zarur hollarda xavfsizlik choralarini kuchaytirish bo'yicha tezkor qarorlar qabul qilinadi³.

Texnik tuzilmaning samarali ishlashi tashkiliy boshqaruv tomonidan belgilangan vazifalarning aniq va izchil ijrosini ta'minlaydi. Shu bilan birga, tashkiliy tuzilma texnik tizimlarning ishlashini nazorat qilish, ularni boshqarish va muvofiqlashtirish vazifalarini bajaradi. Ushbu o'zaro bog'liqlik ommaviy tadbir obyektida xavfsizlik darajasini oshirish, favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlikni kuchaytirish hamda umumiy boshqaruv samaradorligini ta'minlash imkonini beradi. Tashkiliy va texnik tuzilmalarning uyg'unligi favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday holatlarda tashkiliy boshqaruvning tezkorligi va texnik tizimlarning ishonchliligi muhim rol o'ynaydi. Evakuatsiya tizimlari, signalizatsiya vositalari va axborot berish mexanizmlari tashkiliy choralar bilan uyg'unlashgan holda ishlaganda insonlar hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish samaradorligi oshadi. Shuningdek, tashkiliy va texnik tuzilmalarning uyg'unligi resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi. Texnik vositalarni to'g'ri joylashtirish va ulardan foydalanish tartibini belgilash tashkiliy rejalarga asoslangan holda amalga oshiriladi. Bu esa moddiy va inson resurslarini tejash, xizmatlar faoliyatini optimallashtirish hamda tadbirning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi⁴.

3. Tashkiliy-texnik tuzilmaning amaliy ahamiyati

Ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda tashkiliy-texnik tuzilmaning amaliy ahamiyati tadbirlarni samarali boshqarish, xavfsizlikni ta'minlash hamda barcha jarayonlarning izchil va muvofiqlashtirilgan holda amalga oshirilishida namoyon bo'ladi. Mazkur tuzilma tashkiliy boshqaruv elementlari va texnik infratuzilmaning yagona tizim sifatida faoliyat yuritishini ta'minlab, ommaviy tadbirlarni yuqori saviyada tashkil etish imkonini beradi.

Amaliy jihatdan tashkiliy-texnik tuzilma, avvalo, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi. Tashkiliy tuzilma orqali mas'ul xizmatlar va mansabdor shaxslarning vazifalari aniqlanadi, texnik tuzilma esa ushbu vazifalarning bajarilishini texnologik jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, markazlashgan

³ Karimov I.A. **Xavfsizlik va barqarorlik – taraqqiyot garovi.** – Toshkent: O'zbekiston, 2005

⁴ Abdullayev A.X., Rasulov B.T. **Jamoat xavfsizligini ta'minlashning tashkiliy-huquqiy asoslari.** Toshkent: TDYuU nashriyoti, 2020

boshqaruv pulti orqali videokuzatuv, signalizatsiya va aloqa tizimlarining yagona platformada boshqarilishi qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va boshqaruv samaradorligini oshiradi⁵.

Tashkiliy-texnik tuzilmaning muhim amaliy ahamiyati xavfsizlikni ta'minlash jarayonida yaqqol namoyon bo'ladi. Ommaviy tadbirlar davomida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni oldindan aniqlash, baholash va ularning oldini olishda tashkiliy choralar texnik vositalar bilan uyg'unlashgan holda qo'llaniladi. Videokuzatuv tizimlari, kirish-chiqishni nazorat qilish vositalari, favqulodda signalizatsiya hamda evakuatsiya tizimlarining samarali ishlashi tashkiliy boshqaruvning puxta rejalashtirilganligi bilan chambarchas bog'liq.

Shuningdek, tashkiliy-texnik tuzilmaning amaliy ahamiyati favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik va ularni boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Texnik vositalar orqali olingan real vaqt rejimidagi ma'lumotlar asosida tashkiliy boshqaruv organlari tezkor qarorlar qabul qiladi. Bu esa insonlar hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish, moddiy zararlarni kamaytirish hamda tadbir jarayonini barqaror davom ettirish imkonini beradi⁶.

Amaliy nuqtayi nazardan, tashkiliy-texnik tuzilma resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlaydi. Texnik vositalarni joylashtirish va ulardan foydalanish tashkiliy rejalar asosida amalga oshirilishi natijasida inson resurslari, moddiy vositalar va vaqt samarali boshqariladi. Bu esa ommaviy tadbirlarni tashkil etish xarajatlarini optimallashtirish va xizmatlar faoliyatini muvofiqlashtirishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, zamonaviy tashkiliy-texnik tuzilma innovatsion texnologiyalarni joriy etish uchun qulay sharoit yaratadi. Raqamli boshqaruv tizimlari, "aqlli" monitoring vositalari va avtomatlashtirilgan axborot tizimlari tadbirlarni boshqarishda inson omilining ta'sirini kamaytirib, aniqlik va tezkorlikni oshiradi. Bu holat ommaviy tadbir obyektlarining raqobatbardoshligini oshirish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirish imkonini beradi.

4. Zamonaviy texnologiyalarning o'rni

Bugungi kunda ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish tashkiliy-texnik tuzilmaning samaradorligini oshirish, xavfsizlikni ta'minlash hamda boshqaruv jarayonlarini optimallashtirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va intellektual monitoring vositalari ommaviy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Zamonaviy texnologiyalarning o'rni, avvalo, axborot yig'ish, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarida namoyon bo'ladi. Videokuzatuv tizimlari, sensorli qurilmalar va aqlli monitoring vositalari

⁵ Mirzayev M.M. **Ommaviy tadbirlarni o'tkazishda xavfsizlik tizimlarini takomillashtirish masalalari** // Ilmiy-amaliy jurnal. – Toshkent, 2021. №4. B 45–50

⁶ Boymurotov S.Sh. **Favqulodda vaziyatlarda boshqaruv va xavfsizlikni ta'minlash**. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018

orqali real vaqt rejimida obyekt hududidagi vaziyat kuzatiladi. Olingan ma'lumotlar markazlashgan boshqaruv tizimlariga uzatiladi va u yerda tahlil qilinib, xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha tezkor tashkiliy qarorlar qabul qilinadi⁷.

Sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish texnologiyalarining joriy etilishi ommaviy tadbir obyektlarida xavf-xatarlarni oldindan aniqlash imkoniyatini kengaytirmoqda. Masalan, odamlar oqimini tahlil qiluvchi intellektual tizimlar tirbandliklar va xavfli holatlarning yuzaga kelishini oldindan prognoz qilib, tashkiliy boshqaruvga zarur ogohlantirishlar beradi. Bu esa favqulodda vaziyatlarning oldini olish va xavfsizlik darajasini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar aloqa va axborot uzatish tizimlarida ham muhim o'rin tutadi. Raqamli aloqa vositalari, mobil ilovalar va yagona axborot platformalari tashkiliy bo'linmalar o'rtasida tezkor va ishonchli axborot almashinuvini ta'minlaydi. Bu holat boshqaruv jarayonida kechikishlarni kamaytirib, xizmatlar faoliyatining uzluksizligini ta'minlaydi.

Texnik infratuzilmada zamonaviy texnologiyalardan foydalanish evakuatsiya va favqulodda holatlarga tayyorgarlik darajasini oshiradi. Avtomatlashtirilgan signalizatsiya tizimlari, raqamli axborot panellari va ovozli xabardor qilish vositalari odamlarni tezkor va aniq yo'naltirish imkonini beradi. Ushbu texnologiyalar tashkiliy choralar bilan uyg'unlashgan holda ishlaganda insonlar hayoti va sog'lig'ini muhofaza qilish samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar resurslardan oqilona foydalanish imkonini yaratadi. Energiya tejovchi texnik vositalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va raqamli rejalashtirish platformalari ommaviy tadbir obyektlarining ekspluatatsiya xarajatlarini kamaytiradi hamda umumiy boshqaruv samaradorligini oshiradi⁸.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Mazkur ilmiy maqolada ommaviy tadbirlar o'tkaziladigan obyektlarning tashkiliy-texnik tuzilishi, uning asosiy tarkibiy elementlari hamda amaliy ahamiyati tizimli ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ommaviy tadbirlarni samarali va xavfsiz tashkil etishda tashkiliy boshqaruv tizimi va texnik infratuzilmaning o'zaro uyg'unligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu uyg'unlikni ta'minlash orqali xavfsizlik darajasini oshirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish hamda favqulodda vaziyatlarning oldini olish imkoniyatlari kengayadi.

Tahlillar natijasida ommaviy tadbir obyektlarida tashkiliy-texnik tuzilmaning puxta shakllantirilishi xavf-xatarlarni oldindan aniqlash, tezkor qarorlar qabul qilish va resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qilishi aniqlandi. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish boshqaruv jarayonlarining aniqligi va tezkorligini oshirib,

⁷ Роров В.И. **Организация безопасности массовых мероприятий.** – Москва: Юрайт, 2019

⁸ Иванов А.А., Петров С.В. **Технические системы обеспечения общественной безопасности.** – Москва: Академия, 2020

inson omilining salbiy ta'sirini kamaytirishga yordam beradi. Bu esa ommaviy tadbirlar xavfsizligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi⁹.

Maqolada o'rganilgan masalalar asosida quyidagi ilmiy-amaliy **takliflarni** ilgari surish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

Birinchidan, ommaviy tadbir obyektlarining tashkiliy-texnik tuzilmasini loyihalashda tizimli va kompleks yondashuvni qo'llash zarur. Bunda tashkiliy boshqaruv elementlari va texnik infratuzilma yagona mexanizm sifatida ko'rib chiqilishi lozim.

Ikkinchidan, xavfsizlikni ta'minlashga mas'ul bo'lgan xizmatlar o'rtasida axborot almashinuvini kuchaytirish hamda markazlashgan boshqaruv tizimlarini joriy etish tavsiya etiladi. Bu boshqaruv samaradorligini oshirish va favqulodda vaziyatlarda tezkor choralar ko'rish imkonini beradi.

Uchinchidan, ommaviy tadbir obyektlarida zamonaviy raqamli texnologiyalar, intellektual monitoring va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan keng foydalanish zarur. Ushbu texnologiyalar xavf-xatarlarni oldindan prognoz qilish va xavfsizlik choralari takomillashtirishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, tashkiliy-texnik tuzilmaning samarali faoliyat yuritishini ta'minlash maqsadida mas'ul xodimlarning kasbiy tayyorgarligini oshirish, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash bo'yicha muntazam o'qitish muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, ommaviy tadbir obyektlarining tashkiliy-texnik tuzilmasini takomillashtirish jamoat xavfsizligini ta'minlash, tadbirlarni yuqori saviyada tashkil etish hamda ularning samaradorligini oshirishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishda olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va amaliy ishlar kelgusida ommaviy tadbirlar xavfsizligini ta'minlash tizimini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. **“Jamoat xavfsizligini ta'minlash to'g'risida”**. – Toshkent, 2016.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. **Ommaviy tadbirlarni tashkil etish va o'tkazish tartibi to'g'risida**. – Toshkent, 2019.
3. Karimov I.A. **Xavfsizlik va barqarorlik – taraqqiyot garovi**. – Toshkent: O'zbekiston, 2005.
4. Abdullayev A.X., Rasulov B.T. **Jamoat xavfsizligini ta'minlashning tashkiliy-huquqiy asoslari**. – Toshkent: TDYuU nashriyoti, 2020.

⁹ World Health Organization. **Public Safety and Mass Gatherings**. – Geneva, 2017

5. Mirzayev M.M. **Ommaviy tadbirlarni o'tkazishda xavfsizlik tizimlarini takomillashtirish masalalari** // Ilmiy-amaliy jurnal. – Toshkent, 2021. – №4. – B. 45–50.
6. Boymuratov S.Sh. **Favqulodda vaziyatlarda boshqaruv va xavfsizlikni ta'minlash.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
7. Попов V.I. **Организация безопасности массовых мероприятий.** – Москва: Юрайт, 2019.
8. Иванов А.А., Петров С.В. **Технические системы обеспечения общественной безопасности.** – Москва: Академия, 2020.
9. World Health Organization. **Public Safety and Mass Gatherings.** – Geneva, 2017.